

אחלאם שיבלי, ואדי סאליב בתשעה שערים, 12.2.99 - 15.1.99
אתר התערוכה: <http://www.hagar-gallery.com/ahlam10.html>
<http://www.hagar-gallery.com/palestin/ex04.htm#wadi>

אחלאם שיבלי - ואדי סאליב בתשעה שערים

טקסט: טל בן צבי

מזוודה פתוחה, מכונת כתיבה בשפה הערבית, סל קניות, שולחן כתיבה, נעל ילד בודדת, קיר צבוע תכלת, מראה, בובה. חפצים נטושים המעלים אבק זה 38 שנים. גילגולו של חפץ, גילגולה של רוח החפץ, זו הנושאת את זיכרון השימוש, את הנגיעה האינטימית של גוף אדם. חפצים ביתיים המסמנים טריטוריה של בית. חלל אינטימי המלא נוכחות של חום אנושי. אחלאם שיבלי מעלה באוב את רוחות העבר.

עד 22.4.48 היו החפצים בבעלות פלסטינית, ממוקמים בבתי פלסטינים עשירים ומלאי כל טוב. ואדי סאליב היה עד אז שכונת פאר: בתי אבן גדולים, חלונות גבוהים, תקרות גבוהות. ב- 22.4.48 גורשו הפלסטינים מביתם. החפצים נשארו מאחור. בגלל מקרי הגניבה והביזה שהתחילו עוד באותו שבוע, נאסף הרכוש הערבי על ידי "ההגנה" ורוכז באולם קולנוע "הדר". החפצים: ריהוט, מזרונים, כלי מטבח, מיטות, נמכרו בפרוטות לתושבי השכונות ולעולים החדשים העתידיים להיכנס לבתים שמהם הוצאו הפלסטינים.

שלוש עשרה שנים התגוררו הדיירים החדשים, רובם עולי צפון אפריקה, בבתי הפלסטינים המגורשים.

ב- 8 ליולי 1957 פרצו מאורעות ואדי סאליב: מהומות על רקע של קיפוח ותחושת מרירות. תושבי השכונה שוכנו בצפיפות, רבים מהם היו מובטלים או שהוגדרו מקרי סעד. המשטרה פגעה ביריות בתושב השכונה שהשתולל בשיכרותו. התפרצויות האלימות חרגו מגבולות השכונה, ועד מהרה התלקחו מהומות, נופצו חלונות והותקפו שוטרים בחיפה כולה. ועדת חקירה שהוקמה בראשותו של השופט משה עצינוני המליצה לפנות את השכונה.

בסוף 1961 פונה ואדי סאליב ותושביו עברו לדירות שיכון בשכונות חיפה והאזור. הבתים שהתרוקנו מתושביהם נאטמו על ידי עיריית חיפה כשהם מרוהטים ומאובזרים בכלי בית. מדוע נשארו החפצים בבתי הנטושים זו פעם שנייה? מדוע לא לקחו איתם תושבי השכונה את הריהוט וכלי הבית לדירות השיכון? הרי הפעם, בניגוד לפעם הראשונה, לא נעזבו החפצים במרוצת גירוש.

אחלאם שיבלי פולשת לבתים סגורים. היא מתגנבת דרך פרצות בחלונות העץ הסגורים, מאתרת, ממפה, מתעדת, מצלמת, כמו בחפירת הצלה של אתר ארכיאולוגי. רגע לפני פרויקט "שיקום" הואדי של עיריית חיפה, רגע לפני שיעלו הדחפורים וימחקו מעל פני האדמה את החורבות שהיו לעדים.

אחלאם שיבלי מזהה ומאפיינת את החפצים כפלסטינים (למרות שאין לה כל עדות לכך). היא מחזירה להם את הרגע הראשוני, ההיסטורי, של מקורם. איפיון החפצים כפלסטינים נובע מהבעלות הראשונית על השטח. מונח "בעל הבית" מתרחב לטריטוריה על זמנית, בעוד ההיסטוריה של החפץ מצטמצמת לנקודת המקור - הבית הפלשתיני, השכונה הפלסטינית. מנקודת מבטה היום, היא מנכסת את ממצאי השטח ומעמידה אותם במרכזו של סיפור. זה אינו סיפור ליניארי, כרונולוגי, עם התחלה אמצע וסוף. זהו סיפור על-זמני, בדיוני ובו בזמן מציאותי, המשמש לתהליך ההבנייה של הזיכרון הקולקטיבי הפלסטיני.

אחלאם שיבלי יוצרת טקסט ויזואלי שבבסיסו מספר הנחות יסוד: יש רוחות, יש להן כוח, יש להן רצון, והן מבטאות את רצונן. זהו ניסיון לבנות סיטואציות מילוליות, ניסיון לדובב את החפץ לספר על התרחשות אנושית בעברו. נראה כי לחפץ יש רצון משלו. רוח החפץ מדריכה אותה בעבודת הבימוי. רוח החפץ קוראת, מעלה באוב את הנוכחות האנושית הנותנת דין וחשבון על העדרה. כמו בסיאנס, נע החפץ ללא מגע אדם, מסמן ומדווח על מסרים מהעולם האחר. החפץ המושלך מסמן תנועה, משרטט את ההתרחשות האנושית בעברו.

אחלאם שיבלי יוצרת תשעה ספרים. תשעה שערים לעולם המתקיים במתח בין טקסט ויזואלי, המתבסס על ממצאי המקום, לבין טקסט סימבולי אסוציאטיבי, המונע על ידי רוחות העבר. ההיסטוריה של החפץ, חוויות הנטישה, האובדן והניכור המגולמות בו, משמשות ליצירת רובד כלל אנשי, הזדהות עם מקום שהתרוקן מאנושיותו.

מתוך: בן צבי, טל, 2000. *מזרח תיכון חדש - 11 תערוכות יחיד בגלריה קרן היינריך בל*, הוצאת עמותת הגר, עמודים 36-41